

A nemzetközi szervezetek jogalanyiség-konceptiójának fejlődése

Knapp László

egyetemi tanársegéd, SZE Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

1. A nemzetközi szervezetek jogalanyiságáról általában

1.1. Jogalanyiség, jogképesség és jogi személyiség a nemzetközi jogban

A jogalanyiség, a jogképesség és a jogi személyiség nemzeti jogi eredetű fogalmak. Az első kettő eredetileg az *egyén* jogi helyzetének attribútumai voltak, utalva annak képességére, hogy jogok és kötelezettségek alanya legyen. E kategóriák a római kortól a rendi társadalmon átívelő fejlődés után a XIX. század második felében váltak valamennyi egyén vonatkozásában általánossá és egyenlővé.¹ Az előbbiektől eltérően a jogi személyiség fogalma kezdettől fogva nem az egyénekhez – avagy elsősorban *Friedrich Carl von Savigny* munkássága nyomán a *természetes személyekhez*² – kapcsolódott, hanem azok valamilyen testületéhez.

Moór Gyula 'A jogi személyiség elmélete' című művében időtállóan összegezte az ezzel kapcsolatos főbb elméleteket, megfogalmazva egyúttal a saját koncepcióját is e téren. Történetileg a legkorábbinak a jogi személyekkel kapcsolatban az ún. *fikciós elméletek* tekintendő. Eszerint a jogi személyek a jog által kreált mesterséges jogalanyok, amelyek a természetes személyekkel azonos elbánásban részesülnek azon vonatkozásokban, amelyekre a gyakorlati szükséglet megalkotta őket.³ E nézet fő képviselőinek *Johann Friedrich Martin Kierulff*, a már említett *Savigny* és *Georg Friedrich Puchta* tekintendő.⁴

A XIX. század második felében a társadalmi lét különböző szegmenseinek organikus fejlődését valló irányzatok képviselői szembefordultak e formális

¹ Ld.: Földi András – Hamza Gábor: *A római jog története és intézményei*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 266.

² Vö.: Klabbers, Jan: The Concept of Legal Personality. *Ius Gentium*, Vol. 11 (2005) 38.

³ Moór Gyula: *A jogi személyek elmélete*. Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottsága, Budapest, 1931. 55.

⁴ Ld.: Kierulff, Johann Friedrich Martin: *Theorie des Gemeinen Civilrechts*. Hammerich, Altona, 1839., Savigny, Friedrich Carl von: *System des heutigen Römischen Rechts*. Berlin, Veit und Komp, 1840., Puchta, Georg Friedrich: *Lehrbuch der Pandekten*. Barth, Leipzig, 1838., *Cursus der Institutionen*. Breitkopf und Härtel, 1841-47. – idézi Moór Gyula: A jogi személyek elmélete: *i. m.* 103-137.

koncepcióval; a *realitási elmélet* a jogi személyeket – az élő szervezetekhez hasonlóan – testi és lelki léttel bíró valóságnak tekinti. Kidolgozója *Otto von Gierke*, aki a *Das deutsche Genossenschaftsrecht* című művében a különböző szociális organizmusokat az őket alkotó egyéni erők összegződésétől eltérő realitásnak fogta fel.⁵ Az e körbe sorolható gondolkodók közül *Ernst Zittelmann* elsősorban lelki, *Julius Binder* erkölcsi, *Raymond Saleilles* pedig jogi realitásként kezeli a személyeket.⁶

Ezzel párhuzamosan – leginkább a természettudományos fejlődés hatására – megjelentek a jogi személyiség koncepcióját *elutasító* elméletek. Ezek közül kiemelendő a *Rudolf von Jhering* által képviselt individualista felfogás, amely szerint a jogi személyek jogainak valójában az azokat alkotó (természetes) személyek az alanyai.⁷ A *Bernhard Windscheid* által kidolgozott alanytalan jogok koncepciója, majd az *Alois von Brinz*-féle célvagyomány-elmélet már a jogok alanyaiként szereplő természetes személyek fogalmának fenntartását sem tartják szükségesnek; nézetük szerint a jogrend önmagában képes az egyes jogok céljának, rendeltetésének biztosítására.⁸

Moór Gyula jogi személyekre vonatkozó saját elmélete ezen utóbbival mutat rokonságot. Nézete szerint „a jog a jogi személy esetében is elszakít bizonyos emberi cselekvéseket azoktól az emberektől, akik azokat pszichofizikai értelemben létrehozták: a jogi személyek szerveinek ezen minőségükben véghezvitt cselekvései a jog szempontjából elkülönülnek nem szervi minőségükben kifejtett egyéb cselekvéseik körétől. Hogy mely embereknek mely cselekvései tekintendők ilyen szervi cselekvéseknek, azt a jog szabályai mondják meg, amint hogy a jog szabályai foglalják ezeket a cselekvéseket egységes jogalanyi tevékenységgé össze. A jogi személy sem más, mint a normatív kapcsolatokkal egységbe foglalt szervi cselekvéseknek a beszámítási pontja.”⁹

A nemzeti jogokkal megegyezően a nemzetközi jogban is megtalálhatóak e fogalmak, amelyek az előbbiekhöz hasonlóan szorosan összefüggnek egymással, azonban az előzőekben bemutatottakkal szemben eltérő jelentéstartalommal is bírnak az adott entitás pozícióját illetően. A *jogalanyiság* a legáltalánosabb értelemben azt jelenti, hogy a jogalany nemzetközi jogi jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik.¹⁰ Ettől elhatárolandó a *jogképesség*, amely az adott entitás által potenciálisan

⁵ Ld.: Moór: *i. m.* 67.

⁶ Uo. 53-54.

⁷ Uo. 49.

⁸ Vö.: Szász-Schwarz Gusztáv: *A jogi személy magyarázata*. Franklin, Budapest, 1906., Kelsen, Hans: *Allgemeine Staatslehre*. Springer, Berlin, 1925. – idézi: Moór: *i. m.* 246-282.

⁹ Uo. 317.

¹⁰ Ld.: Rama-Montaldo, Manuel: *International Legal Personality and Implied Powers of International Organizations*. *British Yearbook of International Law*, Vol. 44 (1970) 138.

elfogadható aktusok körét jelöli ki.¹¹ A jogi személyiség mindezek elismerése a nemzetközi jogban.¹²

Az óvatos szóhasználat a fenti kategóriák esetén több szempontból indokolt. Formális érveként hozható fel, hogy a nemzetközi és a magyar szakirodalom is sok esetben következtelenül használja a jogalanyiség – jogi személyiség kifejezéseket, gyakran egymás szinonímjaként feltüntetve azokat.¹³ Az ennél lényegesebb tartalmi szempontok közül kiemelendő az egyes entitások jogalanyiségének fennállásával kapcsolatban kialakult eltérő koncepciók.

1.2. A nemzetközi szervezetek, mint a nemzetközi jog alanyai

A nemzetközi jog alanyairól alkotott elképzelések gyökeresen változtak meg az elmúlt másfél évszázadban. A XIX. század második feléig uralkodó nézet szerint a nemzetközi jog kizárólagos alanyai az államok voltak. Ez visszatükrözte a nemzetközi közösség struktúrájának akkori állapotát, és így a nemzetközi jog szerepét is.

„A legutóbbi időkig a nemzetközi jog alanyai kizárólag a viszonylag kis erővel bíró államok voltak. A nemzetközi jog legfőbb célja ezek békés együttélésének biztosítása volt. Hatóköre leginkább az államok egymástól való visszatartására és korlátozására terjedt ki az egymáshoz fűződő jogaik és kötezettségeik rögzítésével. Az államok közötti kapcsolatok ebben az időben leginkább kétoldalúak voltak, és csak a nemzetközi jog bizonyos területeit érintették, úgy mint a béke és a szövetség kötése, hajózás és államhatárok.”¹⁴

E korszakot jól jellemzi a már idézett Otto von Gierke az 1868-an megjelent a *Das deutsche Genossenschaft* című művében, amelyben az államokat a nemzetközi jog „abszolút individuumainak” nevezte, s a jogterületet e vonatkozásban a magánjoghoz hasonlónak vélte.¹⁵

Habár a nemzetközi közösség felépítése napjainkra megváltozott, a korábbi szemléletet tükrözi az a máig érvényes megállapítás, hogy a nemzetközi jog elsődleges alanyai az államok, amelyek jogalanyiséga *eredeti*

¹¹ Vö.: Bekker, Peter H. F.: *The Legal Position of Intergovernmental Organizations: A Functional Necessity Analysis of Their Legal Status and Immunities*. Martinus Nijhoff, Dordrecht, 1994. 53. – idézi: Wessel, Rames A.: *The International Legal Status of the European Union*. *European Foreign Affairs Law Review*, Vol. 2 (1997) 111.

¹² Ld.: Menon, P. K.: *States, International Organizations and Individuals as Subjects of International Law*. *Korean Journal of Comparative Law*, Vol. 20 (1992) 98.

¹³ Vö.: Menon: *States, International Organizations*, 98.

¹⁴ Uo. 97.

¹⁵ Ld.: Gierke, Otto von: *Das deutsche Genossenschaftrecht*. Akademische Druck- und Verlagsanstalt, Graz, 1954. 166. – Bederman, David J.: *The Souls of International Organizations: Legal Personality and the Lighthouse at Cape Sparte*. *Virginia Journal of International Law*, Vol. 36 (1996) 354-355.

és *korlátlan*. Az „eredeti” jellegét az adja, hogy az államok létezésüktől fogva, elismerés nélkül a nemzetközi jog alanyának tekintendők. Azt, hogy egy entitás mikortól tekintendő államnak, az 1933-as montevideo-i egyezmény által megfogalmazott négy feltétel alapján vált általánosan elfogadottá.¹⁶ A jogalanyiság „korlátlansága” az államok esetén azt jelenti, hogy a nemzetközi jog által jogosnak tartott bármely tárgykörben jogviszonyokat létesíthet, módosíthat, szüntethet meg, illetve igénnyel léphet fel.¹⁷

Az államok kizárólagos jogalanyiságán alapuló nemzetközi jognak azonban idővel reagálnia kellett – a nemzetközi közösség igényeinek megfelelően – az új szereplők megjelenésére.¹⁸ A XIX. század folyamán létrehozott nemzetközi szervezetek,¹⁹ majd a XX. század első évtizedeiben az egyének számára is eljárési jogokat biztosító nemzetközi törvényszékek, illetve bíróságok²⁰ addig ismeretlen kihívások elé állították a jogterületet.

Alapvetően négy jellemző megléte esetén nevezhető valamely entitás nemzetközi szervezetnek. Egyrészt államok társulásáról kell, hogy legyen szó (1), amelyet a szervezet alapvető működési dokumentumát is tartalmazó többoldalú nemzetközi szerződés állított fel (2), s ez az intézmény szerveit is létrehozta (3). Lényeges követelmény továbbá, hogy a tagállamaitól megkülönböztethető identitással rendelkezzen a nemzetközi viszonyokban (4).²¹

Amíg az állam jogalanyisága eredeti és korlátlan, addig a nemzetközi szervezeteké *származékos és korlátozott*. Az első jellemző azon alapul, hogy a nem a nemzetközi jog többi alanyától függetlenül, meghatározott feltételek fennállása esetén jön létre, hanem ahhoz kell a tagállamok akarata. A jogalanyiságának "korlátozottságát" pedig az jelenti, hogy csak azon aktusok megtételére rendelkezik hatáskörrel, amelyre a tagállamoktól felhatalmázást kapott, illetve amely a funkciójának ellátásához szükséges.²²

¹⁶ Ld.: Rama-Montaldo: *i. m.* 133.

¹⁷ Uo. 143.

¹⁸ Vö.: Lauterpacht, Hersch: The Subjects of the Law of Nations. *The Law Quarterly Review*, Vol. 68 (1947) 450.

¹⁹ Ld. ezek közül: Nemzetközi Rajna Bizottság, Nemzetközi Duna Bizottság, Spartel-foki Világítótorony Nemzetközi Bizottság.

²⁰ Közép-Amerikai Bíróság – 1907, Nemzetközi Árbíróság tervezete – 1907, Párizs-környéki békeszerződések – 1919-1920. Ezekről ld.: Menon: *i. m.* 136-137.

²¹ Vö.: Menon, P. K.: The Legal Personality of Intentional Organizations. *Sri Lanka Journal of International Law*, Vol. 4 (1992) 81.

²² Ld.: Az Egyesült Nemzetek szolgálatában elszenvedett károk miatti kártérítés ügyét – in: Lamm Vanda: *A Nemzetközi Bíróság ítéletei és tanácsadó véleményei (1945-1993)*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. 407-413.

2. A nemzetközi szervezetek jogalanyiségének fejlődéstörténeti vázlata

A nemzetközi szervezetek jogalanyiségének problematikája három, egymástól viszonylag jól elkülöníthető korszakra osztható. E felosztás követi a nemzetközi jogfejlődés meghatározott stádiumait; bemutatja a jogtudomány eredményeit e problematika vonatkozásában, majd reflektál a nemzetközi bírói fórumok kapcsolódó gyakorlatára.

2.1. Az első világháborút megelőző időszak

Habár a politikailag független entitások közötti együttműködések története gyakorlatilag egyidős a nemzetközi joggal, a mai értelemben vett nemzetközi szervezetekkel először csak a XIX. század folyamán találkozhatunk.²³ A bécsi kongresszus 1815. június 9.-i keltezésű Záróokmánya hozta létre a legelső mai értelemben vett – s napjainkig működő – nemzetközi szervezetet, a Rajna Hajózási Központi Bizottságot.²⁴ Az ezt követő évtizedekben egymás után alakultak a hasonló jellegű, több állam érdekeltségi körébe tartozó, általában valamely természeti erőforráshoz kötődő, később kommunikációs eszközök közös kezeléséhez kapcsolódó szervezetek.²⁵

A nemzetközi szervezetek létrejöttével párhuzamosan a korszak gondolkodói egyre nagyobb figyelmet fordítottak az ún. *világkormányzás* megvalósulásának lehetőségére, s arra, hogy ez miként befolyásolhatja a nemzetközi közösséget, és – az ekkor még az államok jogalanyiségének kizárólagosságára épülő – nemzetközi jogrendet. Gierke már idézett, 1868-ban megjelent kötetében arról ír, hogy a társulás gondolata „a közeli vagy a távoli jövőben elvezet az államok és a népek testvériségén alapuló egyesüléséhez, amely végül az egyes népeket meghaladó szervezett univerzalitás formájában kollektív jogi személyiséggel fog rendelkezni.”²⁶

Az 1899-ben és 1907-ben tartott hágai békekonferenciákkal kapcsolatban is hasonló elképzeléseket fogalmaztak meg a kor szerzői; továbbélt a nemzeti

²³ El-Erian tesz említést a görög városállamok közötti szövetségi rendszerekről, ezek azonban eseti kooperációk voltak, nem állandó jellegű kooperációk. El-Erian: „*First Report on Relations between States and Inter-Governmental Organizations*” (Report to the International Law Commission by its Special Rapporteur, 1963) in 2 Yearbook of International Law Commission (1963) 159. – idézi: Menon: *The Legal Personality*, 81.

²⁴ Vö.: Bederman: *i. m.* 276.

²⁵ Az 1856-os párizsi békeszerződés hozta létre az Európai Duna Bizottságot, 1865-ben alakult meg a Nemzetközi Távíró Egyesület és a Spartel-foki Világítótorony Bizottság, 1874-ben a Nemzetközi Postaegyesület.

²⁶ Ld.: Moynier, Reinsch, Renault, Sayre művei – idézi: Bederman: *i. m.* 337-339.

kereteket meghaladó, a nemzetközi békét a jövőben garantálni tudó integrációk felállításának a gondolata.²⁷

A már létező szervezetek nemzetközi jogi státuszáról való elméleteket azonban alapvetően meghatározta az államok nemzetközi jogalanyiségának a doktrínája. A korszak jogászeit így elsősorban az foglalkoztatta, hogy a jogi személyiségük mennyiben lehet független az azt alkotó tagállamaikétól. A nemzetközi szervezetek szerepével kapcsolatos elképzelések változását jól érzékelteti *Pierre Kazansky* 1897-ben, majd 1902-ben megjelent két írása. Az előbbiben a „nemzetközi intézeteket” az „államok önkéntes és kölcsönös akarata” alapján létrejött kreációknak tartotta, utóbbi tanulmányában már a létrehozóiktól független *akarattal* rendelkező entitásokként szerepelnek, amely azonban a rájuk ruházott hatáskörök korlátozott voltánál fogva limitáltak tekintendő.²⁸

Az első világháborút megelőző másfél évtizedben elsősorban olasz nemzetközi jogászok vették górcső alá a nemzetközi szervezetek jogalanyiségának problémakörét. *Pasquale Fiore* 1899-ben megjelent tanulmányában úgy fogalmaz, hogy „a nemzetközi közösség személyének státuszát a jól megfogalmazott nemzetközi érdeket megszemélyesítő jogi entitások igényelhetik.” *Fiore* funkcionista elméletében e személyiség ugyanakkor több szempontból korlátozott. Egyrészt e státusz csak azon államok vonatkozásában érvényesül, amelyek elismerték személyként a szervezeteket. Emellett – *Kazansky*hoz hasonlóan – tartalmát tekintve e személyiség csak azon nemzetközi jogok gyakorlását jelenti, amelyeket az azt létrehozó államok a szervezetekre ruháztak, s e jogok nem lehetnek hatással a szervezetet el nem ismerő államokra.

Az 1905-ben római székhellyel felállított Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet státuszának elemzése újabb lökést adott a nemzetközi szervezetek jogalanyiságáról szóló eszmefuttatások továbbfejlesztéséhez. A *Rivista di Diritto Internazionale* 1914-ben megjelent számában *Guido Fusinato* és *Dionisio Anzilotti* is megjelentetett egy-egy tanulmányt e témában. *Fusinato* mellett érvel, hogy az Intézet jogi személyiséggel rendelkezik mind a nemzetközi jog, mind az olasz jog alapján. Ezzel szemben *Anzilotti* az Intézet funkcionális karakterének vizsgálata alapján elutasította a jogi személyiség meglétét. Abból a tényből, hogy az Intézetet a mezőgazdasági szakemberek információcseréjének illetve közös munkájának koordinálása céljából alapították, *Anzilotti* azt a következtetést vonta le, hogy a szerződésben részes államok nem szándékoztak számára független jogi státuszt biztosítani. Nézete szerint ezt erősíti továbbá az is, hogy az alapító államok nem hoztak létre olyan szervet, amelyre a nemzetközi ügyekkel kapcsolatos felelősséget

²⁷ Hannah Arendt gondolatait idézi: Klabbers, Jan: The Life and Times of the Law of International Organizations. *Nordic Journal of International Law*, Vol. 70 (2001) 294.

²⁸ Vö.: *Bederman: i. m.* 344.

telepítették volna. Fusinatonak az egyezmény szövegének elemzése alapján levont következtetéseivel szemben Anzilotti a rendelkezések mögött rejlő állami akaratot vizsgálta, s ez alapján jutott el előbbi megállapításra, kiemelve egyúttal az állami akaratól függetlenné váló, „valós” jogi személyiség jelentőségét.

2.2. A két világháború közötti korszak

E korszaknak a nemzetközi szervezetek státuszával foglalkozó jogirodalmát alapjaiban határozta meg, hogy az első világháborút követő ún. párizsi békekonferencia keretében döntöttek egy globális nemzetközi szervezet, a Nemzetek Szövetségének létrehozásáról, majd egy bírói fórum, az Állandó Nemzetközi Bíróság felállításáról. Nemcsak a Nemzetek Szövetsége és az újonnan életre hívott nemzetközi szervezetek jogi helyzetével kapcsolatos kérdések és az ezekre adott válaszok fejlesztették tovább az 1914 előtt megindult folyamatot, hanem az Állandó Nemzetközi Bíróság gyakorlata is termékenyen hatott a nemzetközi szervezetek jogalanyiságával kapcsolatos nézetek fejlődésére.

Az 1919. április 28-án elfogadott Egyezségokmány nem ruházta fel a Nemzetek Szövetségét kifejezett jogi személyiséggel, azonban egyes rendelkezések annak meglétére utaló szabályokat tartalmaztak.²⁹ A korai kommentárok közül kiemelendő *Lassa Oppenheim* ugyanazon évben született tanulmánya, amely ugyan nemzetközi személynek nevezte a Nemzetek Szövetségét, még akkor is, ha e státusz *sui generis* jellegű vagy speciális karakterrel bír.³⁰ Az eladdig az államok jogalanyiságának kizárólagosságának tanát valló nemzetközi jogásztársadalom véleményét jobban tükrözhetette *Percy Corbett* 1924-ben megjelent, a sokatmondó *What is the League of Nations?* címet viselő írása, amelyben megkérdőjelezte az Oppenheim által a korábban kizárólag az államok kapcsán használt kategória alkalmazásának jogosságát a nemzetközi szervezetek esetén.³¹

A Nemzetek Szövetsége sajátos státuszával kapcsolatban hozták fel érvként a volt német gyarmatok és a Török Birodalom arab népeességű területeinek igazgatására felállított ún. *mandátumrendszer* működtetését. Habár a tényleges igazgatást ebben az esetben az ún. mandatárius államok végezték, felettük az ellenőrzést a Nemzetek Szövetségének Tanácsa végezte el.³² *Hersch Lauterpacht* idézi az ennek alapján kialakult, s a korszakban

²⁹ Bederman: *i. m.* 349.

³⁰ Ld.: Oppenheim, Lassa: La caractère essentiel de la Société des Nations. *Revue Générale de Droit International Public*, Vol. 26 (1919) 234.

³¹ Corbett, Percy: What is the League of Nations? *British Yearbook of International Law*, Vol. 5 (1924) 119-120.

³² Vö.: Lamm Vanda (főszerk.): *Jogi lexikon*. Complex, Budapest, 2009. 456-457.

elterjedt nézetet, hogy az igazgatási hatalom gyakorlása alapján a Nemzetek Szövetsége a tagállamaitól független jogi személyiséggel rendelkezett.³³

Az Állandó Nemzetközi Bíróság már a húszas években több olyan ítéletet hozott, amely meghatározta a nemzetközi szervezetek jogi helyzetéről való gondolkodást. Általában a nemzetközi jogi rezsimek és az azokban részes államok szuverenitásával volt kapcsolatos az 1923-ban elfogadott ún. *Wimbledon*-ítélet, amelyben a Bíróság gyakorlatilag az előbbi primátusát állapította meg még az érintett állam biztonságának veszélyeztetése árán is.³⁴

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet hatásköreivel kapcsolatos két tanácsadó vélemény jól mutatja, hogyan alakult a Bíróság álláspontja a nemzetközi szervezetekre ruházott hatáskörökkel kapcsolatban. Az első, 1922-ben kiadott véleményében Bíróságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy a Szervezet rendelkezik-e hatáskörökkel a mezőgazdaságban dolgozók munkafeltételeinek szabályozására. A Bíróság itt még pusztán az Alapokmány szövegének elemzése alapján elutasította ezt a feltevést.³⁵

A második világháború utáni jogfejlődés szempontjából azonban jóval lényegesebb megállapításra jutott a Bíróság az 1926-os véleményben. A Nemzetek Szövetsége főtitkárának kérdése arra vonatkozott, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet hatáskörébe tartozik-e a munkaadó által végzett munka szabályozása. A Bíróság válaszában kifejtette (39. pont), hogy „a Szerződés rendelkezéseiből következik, hogy a Magas Szerződő Feleknek egyértelműen szándékában állt a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet számára kiterjedt hatáskörök adományozása a velük való együttműködésre a humánus munkafeltételek és a munkások védelmének biztosítása érdekében. Nem feltételezhető, hogy meg kívánták volna akadályozni a Szervezetet az e cél megvalósításához alapvetően szükséges intézkedések kidolgozásában és javaslatként történő benyújtásában.[...] A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet hatásköreit érintő ilyen korlátozás egyértelműen ellentétben állna a XIII. Rész céljával és hatókörével, amely szándékot egyértelműen ki kellett volna fejezni a Szerződés szövegében.”

A *beleértett hatáskörök* e korai megfogalmazása mögött álló szempontok közül *Jan Klabbers* azt emeli ki, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet a húszas évek folyamán számos olyan kérdésben járt el, amelyre nem kapott felhatalmazást az Alapokmányban – ugyanakkor mindez a tagállamok hallgatólagos hozzájárulásával történt.³⁶ A joggyakorlat későbbi fejlődése szempontjából azonban lényegesebb, hogy az Alapokmány pusztán elemzése helyett a Bíróság a Szervezetet létrehozó államok *szándékát* vizsgálta meg. E szándék pontos tartalma pedig az érintett nemzetközi szerződés többi

³³ Vö.: Lauterpacht: *i. m.* 448.

³⁴ Klabbers: *i. m.* 292-293.

³⁵ Ld.: Rama-Montaldo: *i. m.* 148.

³⁶ Klabbers: *i. m.* 296.

rendelkezésének elemzésével volt feltárható. A Bíróság érveléséből kiemelendő, hogy az tagállamok említett szándékát azzal támasztotta alá, hogy az Alapokmány *nem* tartalmaz a Szervezet kapcsolódó hatáskörét *korlátozó* rendelkezéseket.

A Bíróság egyik 1927-ből származó tanácsadó véleményében arról kellett döntenie, hogy az Európai Duna Bizottság rendelkezik-e és ha igen, milyen joghatósággal a Duna meghatározott szakasza vonatkozásában. Az előzőektől eltérően itt tehát nem valamilyen jogalkotási hatáskör volt az eljárás tárgya, hanem egy nemzetközi szervezetnek az államok területi felségjogához hasonlatos kompetenciája. A vélemény ezzel kapcsolatban leszögezte (24-25. pontok), hogy „habár az Európai Bizottság a funkcióit a „területileg illetékes hatóságoktól teljesen függetlenül” gyakorolja, és olyan aktusok megtételére jogosult, illetve előjogok és kiváltságok illetik meg, amelyekkel a többi nemzetközi szervezet nem rendelkezik, nem tekinthető olyan szervezetnek, amely területi szuverenitással bírna.” [...] „Mivel az Európai Bizottság nem egy állam, hanem egy nemzetközi intézet meghatározott célokkal, csak a Statútumában meghatározott, e célok eléréséhez szükséges funkciókkal rendelkezik; ugyanakkor megilleti e funkciók gyakorlása azok teljes terjedelmében mindaddig, amíg a Statútum nem korlátozza azt.”

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezettel kapcsolatos második tanácsadó véleménnyel összevetve itt is alapvető jelentőségű a tagállamok szándékának a vizsgálata, amely a célok és funkciók keretei között – kifejezett korlátozás hiányában – egyfajta cselekvési szabadságot ad a nemzetközi szervezetek számára. E tételhez képest azonban új elem az a nemzetközi szervezeteknek az *államokkal* történő összevetése. Míg ez utóbbi az állami akarat leképeződéseként a nemzetközi jog által jogosnak elismert hatáskörök teljességét gyakorolhatja, addig a nemzetközi szervezetek csak azon keretek között járhatnak el, amennyiben az államok ezt kifejezett vagy beleértett funkciók vagy célok formájában rájuk ruházták. Az ehhez kapcsolódó ún. *bennerejlő* hatáskörök azt jelentik, hogy a „funkciók és célok” vonatkozásában a szervezetek szerződést köthetnek, ígérennyel léphetnek fel, stb., ez azonban – jellegéből adódóan és az állammal szemben – nem korlátlan.³⁷

Az egy évvel később arról kellett a Bíróságnak véleményt alkotnia, hogy az 1926-ban kötött görög-török lakosságcsere-megállapodás alapján felállított vegyesbizottságnak (vagy az azt alkotó görög illetve török delegációnak) joga van-e arra, hogy a vitákat a saját döntésének meghozatala előtt az isztambuli görög-török választottbírói fórum elé utalja. A Bíróság ezzel kapcsolatban megállapította (47-48. pontok), hogy habár a vonatkozó cikk nem rendelkezik erről, annak „lehetséges és természetes értelmezése” azzal a

³⁷ Ld.: Rama-Montaldo: *i. m.* 143.

következménnyel jár, hogy „a Vegyes Bizottság a választottbíró elé utalhatja az előtte felmerült olyan természetű kérdéseket, amelyek eldöntése az utóbbi tevékenységéhez köthető.” Erre már csak azon „általános szabály” alapján is lehetősége van a Bizottságnak, amely szerint „bármely igazságszolgáltató hatáskörrel rendelkező testületnek joga van legelőször meghatározni a joghatóságának terjedelmét.” E tanácsadó véleményében is megerősítette azon korábbi nézetét a Bíróság, hogy a kifejezett hatáskörökből levezethető a beleértett hatáskörök megléte.³⁸

Ahogy a fenti ítélet és az ismertetett tanácsadó vélemények mutatják, az Állandó Nemzetközi Bíróság több lényeges új elemet fogalmazott meg a nemzetközi szervezetek státuszával kapcsolatban. A legjelentősebb eredmény ezek közül a beleértett hatáskörök megállapításának lehetősége a szervezetek esetén, illetve ezzel kapcsolatban a tagállamok szándékának vizsgálata, valamint az esetleges korlátozó rendelkezések fontosságának kiemelése. Mindez lényeges hatást gyakorolt a második világháború után felállított Nemzetközi Bíróság ítélkezési gyakorlatára. Ami azonban a jelen írás témája szempontjából hiányzik a korszak ítéletekből és tanácsadó véleményeiből, az a nemzetközi szervezetek jogi személyiségének elemzése.³⁹ Ennek oka valószínű az a Lauterpacht által már 1947-ben ortodox pozitivisták doktrínájának nevezett tétel, mely szerint a nemzetközi jog kizárólagos alanyai az államok.⁴⁰ A korszak útkeresését jól jellemzi *McNair* 1930-ban megfogalmazott gondolata, amely szerint „a nemzetközi szervezeteket létrehozó szerződések más minőséggel rendelkeznek; többek a részes államok közötti pusztán szerződéses kapcsolatnál, és többek a részes felekre kötelező szabályoknál. Valami szervezést és állandót teremtenek...”⁴¹

A nemzetközi szervezetek későbbi jogfejlődése szempontjából figyelemreméltó megállapításra jut – mintegy a korszak zárásaként – 1943-as tanulmányában *Hans Aufricht*, aki az Állandó Nemzetközi Bíróság általa *szupranacionálisnak* nevezett testületi jogi személyiségével párhuzamosan ugyanezt próbálta megállapítani a Nemzetek Szövetsége esetén. Az előbbi kapcsán ezt azon sajátosságok támasztották alá, hogy a Bíróság egyenlő rangú tagokkal rendelkező szervezet volt, amelynek hatáskörében állt az államok közötti vitás kérdésekben dönteni, s így a joghatósági rendszere alapján azok felett állt.⁴² Ezt az eszmefuttatást az alapján próbálta a Nemzetek Szövetsége esetében alkalmazni, hogy a Nemzetek Szövetségének

³⁸ Ld.: Klabbers: *i. m.* 295.

³⁹ Vö.: Rama-Montaldo: *i. m.* 147.

⁴⁰ Lauterpacht: *i. m.* 439.

⁴¹ Ld.: McNair, Arnold D.: The Functions and Differing Legal Character of Treaties. *British Yearbook of International Law*, Vol. 11 (1930) 117. – idézi: Bederman: *i. m.* 356.

⁴² Vö.: Aufricht, Hans: Personality in International Law. *The American Political Science Review*, Vol. 37 (1943) 224-225.

Tanácsának a vitában álló felek részére kibocsátott határozata joghatóságokkal járt az adott államok vonatkozásában, amely – Aufricht álláspontja szerint – a nemzetközi szervezet szupranacionális jogi személyiségének alapjául szolgált.⁴³

2.3. A második világháború utáni időszak

A második világháború lezárását követően világossá vált, hogy a párizsi békekonferencia során kialakított szervezeti struktúra alkalmatlan volt a céljának ellátására; az államok érzékelték, hogy a korábbinál szorosabb együttműködés szükséges a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához. 1945 után sorra alakultak a különböző nemzetközi szervezetek, amelyekre a tagállamaik egyre több hatáskört ruháztak át. E szervezetek már nemcsak a tagállamok vonatkozásában fejtették ki tevékenységüket, hanem a nemzetközi közösség mind aktívabb szereplőivé is váltak. A gyakorlatban ez a nemzetközi szerződések megkötését, nemzetközi igények érvényesítését jelentette, ami szükségszerűen előhozta a szervezetek nemzetközi jogalanyiségének problematikáját.

E kezdeti időszak nemzetközi szervezetei közül messze a legjelentősebb a nemzetközi közösség életét máig alapjaiban meghatározó Egyesült Nemzetek Szervezete. A san franciscói konferencia keretében 1945. június 26-án elfogadott Alapokmány tartalmazza mindazon garanciákat, amelyek a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához szükségesek, ugyanakkor – a Nemzetek Szövetségének Egyezségokmányához hasonlóan – nem tartalmazta az ENSZ jogi személyiségének explicit megfogalmazását. Lauterpacht idézi az Egyesült Államok elnökének jelentését az Alapokmányt tárgyaló bizottsági ülésről, amely azért vetette el a jogi személyiség kifejezett megadását, mivel a tárgyaló felek nem akarták ezzel megalapozni az ENSZ „szuperállam” jellegét.⁴⁴

Lényegesebb azonban Lauterpacht arra vonatkozó állítása, hogy „az ENSZ-hez hasonló nemzetközi köztestület bizonyos *tények* alapján birtokolhat vagy szerezhet nemzetközi személyiséget, mintsem e képesség formális megadása útján. Ilyen eredményre vezethet annak ténye, hogy a szervezetet a nemzetközi személyiséggel összeegyeztethető vagy abba tartozó *funkciókkal* látják el, vagy az ilyeneket gyakorol.” E körbe sorolta az Alapokmányban rögzített nemzetközi szerződéskötési képességet vagy a korábbi mandátumrendszert felváltó gyámsági rendszer működtetését.⁴⁵

Az Állandó Nemzetközi Bíróság két világháború közötti tevékenységéhez hasonlóan a Nemzetközi Bíróság 1945 utáni tanácsadó véleményei is nagy

⁴³ Ld.: Aufricht: *i. m.* 225.

⁴⁴ Vö.: Lauterpacht: *i. m.* 447.

⁴⁵ Uo. 447-448.

hatással bírtak a nemzetközi szervezetek jogalanyiságával kapcsolatos elméletre és gyakorlatra. E kérdéskörrel összefüggésben mérőföldkőnek tekinthető, s máig a legjelentősebbnek tartott véleménye a Bíróságnak az *Egyesült Nemzetek szolgálatában elszenvedett károk miatti kártérítés* ügyében kiadott tanácsadó vélemény volt. Az eljárás alapját az az esemény képezte, hogy az 1947. szeptember 17-én Palesztinában meggyilkolták az ENSZ palesztinai közvetítőjeként ott tevékenykedő svéd *Folke Bernadotte* gróftot és az ENSZ megfigyelői státuszban lévő francia *André Serot* ezredest. Az eset kapcsán az ENSZ Közgyűlése tanácsadó véleményt kért a Nemzetközi Bíróságtól arra vonatkozóan, hogy maga a szervezet jogosult-e fellépni kártérítési igénnyel a felelős állammal szemben.⁴⁶

Habár a közgyűlési határozat nem tartalmazta az ENSZ jogi személyisége meglétének megállapítását célzó indítványt, hanem kizárólag a Szervezet igényérvényesítési képességére vonatkozott, a Bíróság maga vetette fel a jogalanyiság fennállásának kérdését.⁴⁷ A vélemény érdemi része a nemzetközi jog alanyai kapcsán bekövetkező változásokról szóló leírással kezdődik: „bármely jogrendszer jogalanyai nem szükségszerűen azonosak természetüket és a jogaik terjedelmét illetően, és a természetük a közösség igényeitől függ. A történelem folyamán a nemzetközi kapcsolatok követelményei alakították, és államok kollektív cselekményeinek növekedésével párhuzamosan megnőtt a nem állami entitások aktivitása is. Ez a fejlődés kulminálódott 1945 júniusában azon nemzetközi szervezet megalapításával, amelynek céljait és elveit az Egyesült Nemzetek Alapokmánya tartalmazza.”⁴⁸ Ez annak a megállapítását tette lehetővé, hogy az államok nem kizárólagos alanyai nemzetközi életnek.⁴⁹

A Bíróság ezt követően az ENSZ sajátosságait vizsgálva kimondta, hogy az Alapokmány (i) annál szorosabb együttműködést valósított meg, mintha pusztán a „tagállami cselekvések közelítésének pusztá centrumát” hozta volna létre, (ii) közös szerveket állított fel, (iii) sajátos célokkal ruházta fel a Szervezetet és (iv) rögzítette a tagállamok és a Szervezet viszonyát, amely – bizonyos vonatkozásokban – a tagoktól függetlenséget élvez.⁵⁰

Az Állandó Nemzetközi Bíróság korábbi gyakorlatához hasonlóan a Bíróság ebben az esetben is az alapító államok szándékát igyekezett feltárni, e körben kimondta, hogy „véleménye alapján [a tagállamoknak] szándékában állt, hogy a Szervezet funkciókkal és jogokkal rendelkezzen, amelyet ténylegesen gyakorol; ez azzal magyarázható, hogy a nemzetközi

⁴⁶ Lamm: *i. m.* 407-408.

⁴⁷ Ld.: Rama-Montaldo: *i. m.* 125.

⁴⁸ Ld.: Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations, Order of December 11th, 1948. *I. C. J. Reports* 1948. 178.

⁴⁹ Vö.: Bederman: *i. m.* 368.

⁵⁰ Ld. Rama-Montaldo csoportosítását. Rama-Montaldo: *i. m.* 125.

személyiség kiterjedt mértékével és a nemzetközi kapcsolatokban való eljárás képességével rendelkezik. [Az ENSZ] jelenleg a legmagasabb típusú nemzetközi szervezet, amely nem tudna az alapítók szándékának eleget tenni jogi személyiség hiányában.”⁵¹

E jogi személyiség jellegének ismertetése kapcsán hasonlította azt össze a Bíróság az állam státuszával: „ez nem ugyanaz, mintha azt mondanánk, hogy a Szervezet egy állam – miután minden bizonnyal nem az –, illetve hogy jogi személyisége, jogai és kötelezettségei azonosak az államokéval. ... (hanem) azt jelenti, hogy a Szervezet a nemzetközi jog alanya, nemzetközi jogok és kötelezettségek hordozója és rendelkezik azzal a képességgel, hogy jogait nemzetközi igény útján érvényesítse.”⁵²

A jogi személyiség fennállásának kimondása után a Bíróság annak tartalmát vizsgálta – szintén az államokéval összehasonlítva: „míg az államok rendelkeznek a nemzetközi jog által elismert jogok és kötelezettségek teljességével, egy olyan egységnek, mint amilyen a Szervezet, a jogai és kötelezettségei az alapító okiratában meghatározott és abba beleértett, valamint a gyakorlat által kialakított céloktól és funkcióktól függenek. (...) a Bíróság következtetése szerint a tagállamok felruházták a Szervezetet azzal a joggal, hogy amennyiben feladataik ellátása ezt szükségessé teszi, nemzetközi igénnyel léphessen fel.”⁵³

Több hasonlóság fedezhető fel jelen tanácsadó vélemény és az Állandó Nemzetközi Bíróság korábban ismertetett gyakorlata között: itt is megjelenik az államokkal történő összevetés; a tagállamok azon szándéka, hogy meghatározott célokkal és funkciókkal ellássák a szervezetet; és a kifejezett mellett a beleértett hatáskörök kategóriája. Ami új – s e dolgozat témája szempontjából alapvető jelentőségű – elemként jelenik meg, az a jogalanyiség kategóriája. Az előző részben tárgyalt véleményeknél a szervezetre ruházott célokból és funkciókból közvetlenül levezette az ún. beleértett hatásköröket, itt azonban e két momentum közé bekerül a jogi személyiség meglétének kérdése. *Manuel Rama-Montaldo* e logikai kapcsolattal összefüggésben emeli ki, hogy a Bíróság a hozzá intézett, az igényérvényesítési képességre vonatkozó kérdések *előfeltételeként* tekint a jogi személyiség fennállásának bizonyítására.⁵⁴ Ezt a következő idézet kiemelésével támasztja alá: „rendelkezik-e egy *ilyen típusú* nemzetközi szervezet a nemzetközi igényérvényesítés képességével? *E kérdés megválaszolása érdekében*, a Bíróságnak először meg kell vizsgálnia, hogy az Alapokmány adományozott-e a Szervezet számára olyan státuszt, amely

⁵¹ *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations*, 179.

⁵² Ld.: Lamm: *i. m.* 409.

⁵³ Uo.

⁵⁴ Vö.: Rama-Montaldo: *i. m.* 127.

alapján a tagjai által is tiszteletben tartandó jogokkal bír. *Más szóval, rendelkezik-e a Szervezet jogi személyiséggel?*⁵⁵

E gondolatmenet ellen több bíró fogalmazott meg különvéleményt. *Badawi Pasha* bíró a véleményt úgy értelmezte, hogy a testület a személyiség fogalmát azonosította a nemzetközi igény érvényesítésének képességével.⁵⁶ A Bíróság következtetéseivel szemben azonban leginkább *Hackworth* bíró fejezte ki nemtetszését. Álláspontja szerint is érvényesítheti az ENSZ a szolgálatában kárt szenvedettek igényeit, azonban ehhez nem szükséges a jogi személyiség deklarálása a Szervezet számára, illetve maga az igény nem e státusból ered: „valamennyi, a Szervezet szolgálatában álló tisztviselővel szemben, a kötelezettségének teljesítése során elkövetett jogellenes cselekmény okán bekövetkező kár miatti fellépés a Szervezet hatáskörébe tartozik. Ez a beleértett hatáskörök elméletének megfelelő alkalmazása.”⁵⁷

Arra az esetre vonatkozóan is tartalmazott rendelkezést a tanácsadó véleményt, hogy ha olyan állam okozta a kárt, amely nem tagja a Szervezetnek. A Bíróság ezzel kapcsolatban kimondta, hogy „a nemzetközi közösség többségét képviselő ötven államnak – a nemzetközi joggal összhangban – joga van életre hívni egy objektív nemzetközi jogalanyisággal rendelkező szervezetet, amely képes nemzetközi igénnyel fellépni.”⁵⁸

Marten Breuer foglalja össze az ezzel kapcsolatban kialakult jogirodalmi álláspontot; kiemeli, hogy e többségi elv az általános nemzetközi jog számára idegen, s a Bíróság ilyen fogalmazása legfeljebb az ENSZ kvázi-univerzális jellegével, és a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában játszott szerepével összhangban lenne elfogadható.⁵⁹

E korszakos jelentőségű ügyet követően a Nemzetközi Bíróság több eset kapcsán foglalkozott a tagállamok által nem kifejezett módon az Egyesült Nemzetekre ruházott hatáskörökről.

Az ENSZ Adminisztratív Bírósága által hozott ítéletek jogi hatálya ügyben a Bíróságnak arról kellett döntenie, hogy a Szervezet tizenegy korábbi alkalmazottjának az Adminisztratív Bíróság által megítélt kártérítés kifizetését a Közgyűlésnek jogában áll-e megtagadni. A fent ismertetett *Bernadotte-ügy*höz hasonlóan a Bíróság az Adminisztratív Bíróság felállítás kapcsán az ENSZ céljait elemezve véleményében kimondta, hogy „az Alapokmányban nincs kifejezett rendelkezés a bírói szervek felállításáról, de erre nézve tilalom sem található. Ugyanakkor azonban egy bíróság létrehozása abból a célból, hogy a Szervezet és az alkalmazottak közötti

⁵⁵ Ld.: *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations*, 178.

⁵⁶ Uo. 205. o.

⁵⁷ Uo. 197. o.

⁵⁸ Uo. 185. o.

⁵⁹ Vö.: *Breuer, Martin: Die Völkerrechtspersönlichkeit Internationaler Organisationen. Archiv des Völkerrechts*, Vol. 49 (2011) 10.

vitákban döntsön, lényeges a Titkárság eredményes működésének biztosítása szempontjából.”⁶⁰

A következő eset az Egyesült Nemzetek Szervezetének meghatározott kiadásaihoz kapcsolódott. Az 1950-es évek második felében a szuezi háborút követően az e térségbe, valamint Kongóba küldött fegyveres erői jelentős többletkiadásokat jelentettek a Szervezet számára. Egyes tagállamok vitatták az említett akciók jogszerűségét, így nézetük szerint e katonai missziókra fordított kiadások nem minősülnek az ENSZ Alapokmány alapján költségeknek, amelyekhez valamennyi tagállamnak hozzá kellene járulnia. A Nemzetközi Bíróság a korábbi ítéletekhez hasonló következtetésre jutott, azonban eltérő logikát követve.

A Bíróság e célból értelmezte az Alapokmány 17. cikke 2. második bekezdését, amely szerint „a Szervezet költségeinek minősülnek mindazok a költségek, amelyek olyan intézkedésből erednek, melyekre a Biztonsági Tanács felhatalmazást kapott”. E rendelkezést az Alapokmány egész rendszerével, valamint a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács funkcióival összefüggésben értelmezte. A Bíróság kiemelte, hogy „az ügyben szereplő költségeket az ENSZ céljainak fényében kell vizsgálni, s amennyiben valamely költséget olyan célra használnak fel, amely nem minősül az ENSZ céljainak, úgy az nem tekinthető a Szervezet költségének. Az ENSZ céljait az Alapokmány 1. cikk rögzíti, s ha valamely intézkedésről alapos okkal állítható, hogy az az ENSZ Alapokmány 1. cikkében rögzített célok valamelyikének végrehajtása érdekében történ, úgy vélelmezik, az ilyen akció a Szervezet részéről nem minősül *ultra vires* aktusnak.”⁶¹

Ezzel kapcsolatban emlékeztetett arra a Bíróság, ha a Biztonsági Tanács valamely a nemzetközi béke és biztonság fenntartásával kapcsolatos határozatot hoz, és ha e határozat alapján a főtitkár anyagi kötelezettséget vállal, eme kötelezettségekkel kapcsolatban feltételezhető, hogy azok a „Szervezet költségeinek minősülnek.” Kiemelte továbbá, hogyha a Szervezet meghatározott kötelezettségeit a Közgyűlés, illetve a Biztonsági Tanács megbízása alapján a főtitkár létesíti, a „Közgyűlésnek nincs más választása, minthogy ezeket a kötelezettségeket tiszteletben tartsa.”⁶²

Az Egészségügyi Világszervezet és Egyiptom között 1951. március 25-én létrejött egyezmény értelmezése tárgyában lefolytatott eljárásnak a tárgya a WHO Regionális Egészségügyi Irodájának Alexandriából Ammanba történő áthelyezése volt. A Bíróság ebben a tanácsadó véleményében általános érvennyel kifejtette, hogy habár a hozzá „intézett kérdés nem arra vonatkozik, hogy vajon egy nemzetközi szervezetnek joga van-e ahhoz, hogy maga válassza meg székhelyét, illetve regionális irodájának helyét. A

⁶⁰ Vö.: Lamm *i. m.* 448.

⁶¹ Uo. 468.

⁶² Uo. 469.

nemzetközi szervezeteket ez a jog kétséget kizáróan megilleti”; e jogot az eljárásban egyik fél sem vitatta.⁶³

A Nemzetközi Bíróság joggyakorlatából a nem kifejezett hatáskörök vonatkozásában a következő tételek kristályosodtak ki:

- (i) A nemzetközi szervezetek azon képességekkel és jogkörökkel rendelkeznek, amelyek az alapokmányaikban rögzített kötelezettségeik teljesítéséhez *alapvető* fontosságúak; e jogkörök tehát az említett kötelezettségek *szükségszerű következményei* (szükségszerűség);
- (ii) A nemzetközi szervezetek azon képességekkel és jogkörökkel rendelkeznek, amelyeket a *funkcióik* teljesítése *megkövetel*;
- (iii) A nemzetközi szervezetek azon képességekkel és jogkörökkel rendelkeznek, amelyek *megfelelőek* a szervezet *kifejezett céljai* végrehajtásához.⁶⁴

Záró gondolatok

A nemzetközi szervezetek jogalanyiságával kapcsolatos elképzeléseknek a jelen írásban felvázolt fejlődéstörténete érzékelteti ezen entitásoknak a nemzetközi közösségben betöltött szerepváltozását. A XIX. század végén sporadikusan megjelenő szervezetekkel kapcsolatos elméleti fejtegetéseket az első világháborút követő időszakban az Állandó Nemzetközi Bíróság elvi szintű véleményei követik, amelyek már közvetlen előképei a Nemzetközi Bíróság 1945 utáni gyakorlatának.

Közös az egyes korszakokban, hogy a jogalanyiság tartalmának feltárásakor – e fogalom jellegéből adódóan – a legfőbb kérdés a tagállamok által a szervezetre ruházott hatáskörök terjedelmének a megállapítása. A tagállamok hatáskör-átruházási szándékát középpontba állító 1914 előtti jogirodalom megteremtette az Állandó Nemzetközi Bíróság joggyakorlatának elméleti alapjait. A Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleményei is a fenti megközelítésen alapulnak, azonban lényeges különbség, hogy az implicit hatáskörök meglétének előfeltételeként tekintenek a jogi személyiség fennállására. E szemlélet pedig a növekvő számú nemzetközi szervezetek jelentőségének átértékelődésére utal a korábban az államok kizárólagos jogalanyiságára épülő nemzetközi jogrendben.

⁶³ Vö.: Lamm: *i. m.* 506.

⁶⁴ Ld.: Amerasinghe, C. F.: International Legal Personality Revisited. *Austrian Journal of Public and International Law*, Vol. 47 (1995) 138.